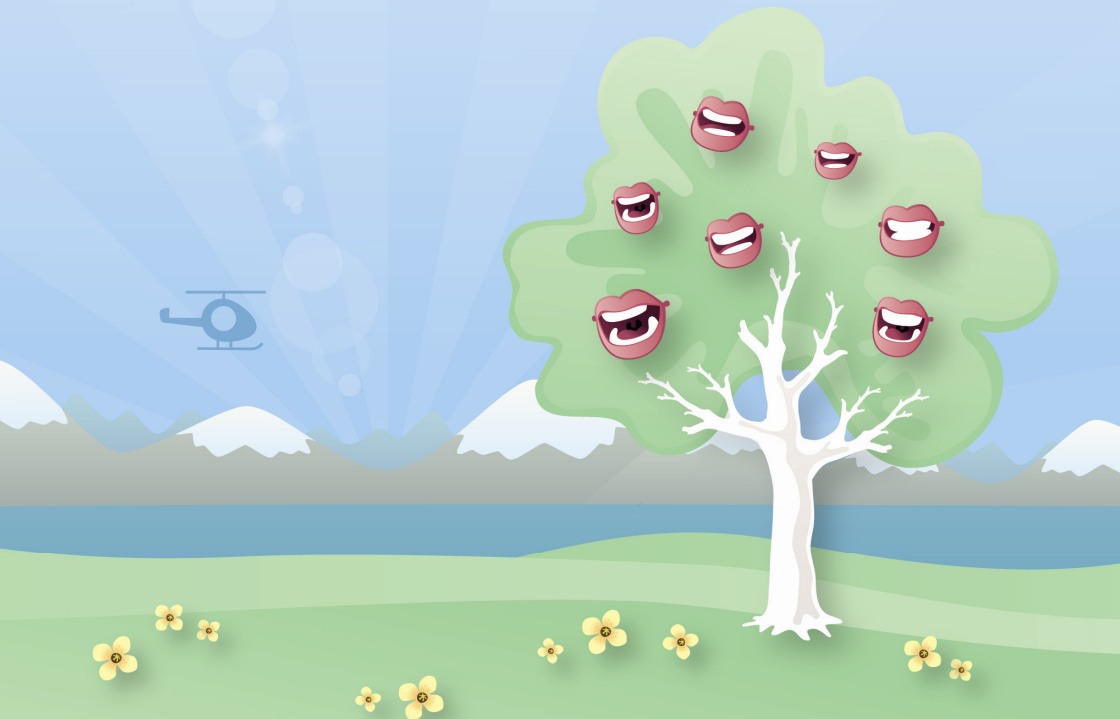

Frivilligsentralen, kulturkontoret og språksenteret

Bygdeordbok for Storfjord

Storfjord kommune

Storfjord kommune
Rådhuset
9046 OTEREN

Telefon: 77 21 28 00
Fax: 77 21 28 01

post@storfjord.kommune.no
www.storfjord.kommune.no

Forsidedesign: www.enkortogenlang.no
Trykk: Lyngsalpan Vekst

ISBN 978-82-998673-0-6

Storfjord kommune 2011

Frivilligsentralen, kulturkontoret og språksenteret

Bygdeordbok for Storfjord

Storfjord kommune

FORORD

Våren 2011 har Frivilligsentralen, Kulturkontoret, og språksenteret i Storfjord arrangert ordjakt-kafeer rundt omkring i kommunen. Dette heftet er et resultat av disse ordjaktene.

Målet vårt med dette prosjektet er å sette fokus på det språklige mangfoldet vi har i vår kommune. Vi har samla inn nordnorske dialektord, dølaord samt kvenske og samiske ord og uttrykk. Mange av ordene kan ha flere betydninger enn de som er oppgitt her. Noen innsamlede uttrykk står på vent til neste publikasjon.

Ordene er sortert etter tema, slik at ordlista skal være lett å slå opp i. Hvert tema er igjen delt opp i fire; N for norske ord, D for dølaord, S for samiske ord og K for kvenske/finske ord.

Mange av ordene som oppfattes som norske har nok sin kilde i samisk eller kvensk, men de er skrevet etter norske rettskrivningsprinsipper. Vi beklager at det norske alfabetet og de norske rettskrivningsreglene ikke alltid strekker til. I disse tilfellene har vi tatt en spansk en.

Arbeidet med å dokumentere bygdeord vil bli videreført etter hvert. Bruk ordlista, dyrk ordene og samle gjerne inn flere!

Storfjord
13. april 2011

INNHOLD

Forord	4
Innhold	5
Hilsefraser	6
Vær og vind	7
Hjemme best	8
Gode hverdagsord	10
Ord som beskriver storfjordinger	12
Landbruk og fiske	16
Håndverk	17
Sterke ord og uttrykk	18
Kvenske ordtak	20
Forkortelser	21
Uttaleregler	22

HILSEFRASER

Storfjord er en flerspråklig kommune, så vi åpner heftet heftig med noen hilsefraser på samisk og kvensk.

S buorre beaivi	god dag
ipmel atti	god dag, som svar på forrige
bures	hei, spesielt når man hånd- hilser
bures bures	svar på forrige
Hearrá sivdnit	Herren velsigne
báze dearvan	far vel, eg. bli i helse
mana dearvan	far vel, eg. gå i helse
voi gáfat	du store verden
giitu	takk
ollu giitu	mange takk
K hyvvää päivää	god dag
terve	hei
Jumalan tervet	Guds hilsen
Jumalan rauha	Guds fred
kiitos	takk
suuri kiitos	stor takk
kyllä sitte vain	ja vel, ja
kyllä se kelpaa	ja, det er godt nok

VÆR OG VIND

Enhver som vil beherske kunsten å konversere, må kunne snakke om været. Dette temaet er beregnet på dem som trenger noe å tørprate om.

- N **bævtsja** s. fralandsvind, sørøstlig vind
eling s. byge
guffen a. rått og kaldt
jåster a. lufttrekk fra åpen dør
moillsterk a. svært sterk, om vind, som i
Han blei no moillsterk
stilla a. vindstille (speilblankt) på sjøen,
som i *daustilla*,
*gorrstill*a og *stavstill*a
- D **kvøfte** v. å virvle (snø), som i *Det kvøfte fra taket*
kvørvil s. en liten tornado
- S **bahá** a. dårlig, som i *Lea bahá dálki* 'det er dårlig vær'
beavža s. øst, se *bævtsja*
muhtaborga s. snøfokk
siivu s. føre, føreforhold, spes. føreforhold for sledekjøring
- K **eteläinen** s. landvind, egentlig vind fra sør
iili s. byge
mätäöystänen s. vind fra nordøst som kommer med tåke og regn
maatuuli s. landvind
pouta s. oppholdsvær

HJEMME BEST

Her har vi samlet ord og uttrykk som vi knytter til hjem og husholdning. Vi innser at ikke alle ordene vil bidra til hjemlengsel.

N	bossat <i>a.</i>	skittent
	gruggvatn <i>s.</i>	dårlig kaffe
	gorttolukt <i>s.</i>	ekstremt fæl lukt
	klappkake <i>s.</i>	flat kake, brød som stekes på ovn
	lekkersulten <i>s.</i>	sulten på noe søtt
	nælkke <i>a.</i>	sulten (sml. med samisk <i>nealgi</i> og kvensk <i>nälkä</i>)
	rieska <i>s.</i>	en type klappkake prikket med gaffel
	tjobbe <i>s.</i>	liten trekopp med hank, liten bolle
	šnirra <i>s.</i>	tørket sauetarmsnacks
	tue <i>s.</i>	klut
D	bolster <i>s.</i>	madrass
	bæmle <i>v.</i>	drikke masse
	deiing <i>s.</i>	heimbrenning
	etlet <i>s.</i>	siste rest i heimbrentsapparat
	kaure* <i>v.</i>	spikke tennved
	klappskail <i>s.</i>	brød bakt på ovnen
	siladråpe <i>s.</i>	silt, spenevarm melk
	skvæl <i>s.</i>	tynn kaffe
	snerte <i>s.</i>	tennved
	søp <i>s.</i>	en syrna tørstedrikk
	tette <i>s.</i>	rømmekolle
	ømn <i>s.</i>	ovn

S	bolu <i>s.</i>	bolle, kopp
	goartu <i>s.</i>	forhekselse, forbannelse
	njálggis <i>a.</i>	søt, velsmakende
	njuozzogáhkku <i>s.</i>	flat kake, brød stekt på ovn
K	grouvijaakoppi <i>s.</i>	grovbrød
	henttari <i>s.</i>	bøtte
	kortto <i>a.</i>	forbannelse
	nisu <i>s.</i>	hvetemelskake
	plaisku <i>a.</i>	tynn kaffe
	polsteri <i>s.</i>	pute
	pumpulileivät <i>s.</i>	loff, egentlig bomullsbrød
	rieska <i>s.</i>	en type klappkake, prikket med gaffel
	sinkki <i>s.</i>	sinkbøtte

* au-diftong i disse ordene skal uttales med en ø-lyd.

GODE HVERDAGSORD

Spesielt i denne kategorien blir det tydelig at samiske og kvenske ord har blitt en integrert del av vår dialekt. Det er med andre ord på dette terminologifeltet at søringene sliter.

N baska s.	skit, som i <i>Det blei bare baska av alt sammen</i>
bagosta v.	flire (sml. samisk <i>boagostit</i>)
boinnat a.	gravid
dasi s.	ingenting
djerves v.	være trollete
doimissa s.	aktiv tilstand, gjerne brukt om barn som rase tulling, som i <i>Jeg blir gal, ungan er virkelig i doimissa i dag</i>
durske v.	søle, sprute
gaiken s.	rett vest, som i <i>Alt gikk bare gaiken</i>
gamlingan s.	foreldre
jåsse v.	fjåse, vase, tulle
hoike v.	rope
homma s.	gjøremål, styr, som i <i>Huff, kor mye homma det blei av det der</i>
hoppu s.	nød, dårlig tid, som i <i>Skynd deg, no blei det hoppu</i>
njake v.	gå sakte
nysj interj.	overhodet ikke!
nøsj interj.	overhodet ikke!
pess-lesta s.	støvler med avkutta skaft

pikk s.	lyden av noen som banker, som i <i>Eg hørte på pikken/pikket at det va deg</i>
pikke på v.	banke på
spankulere v.	gå, spasere
spajere v.	inntreffe, som i <i>Ka e det som spajeres der borte?</i>
stroppen a.	gravid
tjåige v.	å gå sakte eller å gå på ski (sml med samisk <i>čuoigat</i>)
D	
avlekka a.	misfarga
labjen a.	uformelig, uten passform
rete v.	erte, plage
tuille på orvet	bli gravid
tøler s.	ting (flertall)
S	
boagustit v.	flire, le
čuoigat v.	stå på ski
huikit v.	rope
K	
hiivatti s.	søren heller
homma s.	gjøremål
hoppu s.	hastverk
paska s.	skit, avføring
toimi s.	tilstand

Vi har også støtt på svært spesielt ord, **dattagataivagadinka**, i betydningen 'ingenting, ingen verdens ting'. Dersom vi legger mye godvilje til, så aner vi et mulig kvensk opphav **tätäkhään taivhaankhaan tinkaa**. Vi våger ikke å prøve oss på en skikkelig forklaring.

ORD SOM BESKRIVER STORFJORDINGER

Dialekta vår inneholder et mangfold av ord som beskriver utrivelige egenskaper hos oss storfjordinger. Noen hyggelige ord finnes heldigvis.

N bølamann s.	skummel, snuskete mann man skal holde seg unna
flurat a.	bustete på håret
fomme s.	en som ikke er så flink til å få skikk på ting
fossma s.	kvinne som er tykk og lett på tråden
førkje s.	jente, litt uintelligent
gasta s.	tøffing
gnurk s.	gammel gubbe
gunkamann s.	se <i>bølamann</i>
gurtupinnola s.	skikkelig utrivelig kar
hespetre s.	kvinnfolk man ikke ypper med
hiva tømte	god jente (fra kvensk <i>hyvä tyttö</i>)
jøger a.	stolt, kry
klein a.	sjuk, i dårlig form
knarsk s.	trollete mann
krank a.	sjuk
kraum* s.	en kløne
kubelert a.	flink, en som kan sine saker
kubulert a.	flink, en som kan sine saker
masturandi s.	svært brysom gjest eller en plagsom mann
masturando s.	se <i>masturandi</i>
pellementmakar s.	en som kan fikse det meste

smotjas <i>a.</i>	fin (om jenter), eller en som prøver å se lekker ut ved å snurpe sammen leppene
ræbba <i>a.</i>	fælt kvinnfolk, litt verre enn et hespetre
snerpete <i>a.</i>	skitfint kvinnemenneske
snipat <i>a.</i>	kvass (om kvinnfolk), en dame som kan være spiss i sine kommentarer
snipe <i>s.</i>	mor som kun bryr seg om egne barn
snirpat <i>a.</i>	skitfint kvinnemenneske
snordo(n) <i>a.</i>	suraktig, lite tiltalende mann
snurpat <i>a.</i>	pottesur (om kvinnfolk)
snøs/-a <i>s.</i>	utrivelig kvinnfolk
tiksat <i>a.</i>	spydig og verbalt vemmelig (om kvinnfolk)
tykjepelk <i>s.</i>	ufordragelig ung mann
tusseladd <i>s.</i>	pinglete og puslete gutt
troillknarsk <i>s.</i>	trollete mann
tøvbaill <i>s.</i>	surrete eller spøkefull mann
vorden <i>a.</i>	spesiell (om personer)
josshau <i>s.</i>	surrehode
pøbel <i>s.</i>	unggutt
ramp <i>s.</i>	uskikkelig unggutt
rivska <i>a.</i>	kvikk
sjaber <i>a.</i>	i litt dårlig form
sjårdon <i>a.</i>	forferdet og sjokkert
skibas <i>a.</i>	småsjuk

* au-diftong i disse ordene skal uttales med en ø-lyd.

D	gri-auen* <i>a.</i>	morgentrett, smal i øynene
	retstikke <i>s.</i>	ertekopp
	trælbjønn <i>s.</i>	et mannfolk med minst ti tommeltotter
	ubyen <i>a.</i>	heslig, vemmelig
S	bárggat <i>s.</i>	skrikerunge
	birolaš <i>a.</i>	djevlesk
	birolaš čivga	jævelunge
	čivga <i>s.</i>	barn
	dáža <i>s.</i>	nordmann
	earálágan <i>a.</i>	annerledes
	háldi <i>s.</i>	huldra
	hilbes <i>a.</i>	vilter, ustyrlig
	hilbes čivga	hissigpropp (om barn)
	hoavri <i>s.</i>	dåre, masekopp
	hovro <i>s.</i>	en som ikke har ro i kroppen
	iešlágan <i>a.</i>	uregjerlig
	jallasláhkan <i>a.</i>	litt gal
	muhtunlágan <i>a.</i>	annerledes
	návc'nisu <i>s.</i>	en kvinne med (overnaturlige) evner
	siivo mánná <i>s.</i>	snilt barn
	skibas <i>a.</i>	småsjuk
	smuhččat <i>a.</i>	fin (om jenter), eller en som prøver å være fin
	šordot <i>v.</i>	å bli pinlig berørt

K böögäri	<i>s.</i>	spøkelse
jokatalonpekka	<i>s.</i>	rækarfant, en kar som går fra hus til hus
kangasjohanne	<i>s.</i>	kvinne som fyker fra hus til hus, egentlig en kvinne som selger vadmél
knapsu	<i>s.</i>	feminint mannfolk
kurjus	<i>s.</i>	en som er eller føler seg elendig
piru	<i>s.</i>	djevel
pirun ämmä		helv***s kjerring
riuska	<i>a.</i>	kvikk
vaiva	<i>s.</i>	plage

* au-diftong i disse ordene skal uttales med en ø-lyd.

LANDBRUK OG FISKE

Vi løfter hatten for mangesyleren, som dreiv med både jordbruk og fiske for å forsørge sin familie.

N	bikkvogn s.	gjødselvogn
	døyva s.	høy tilsatt tang (kokt sammen), en kriseløsning dersom det var lite høy
	høystål s.	høylåve
	kobbepy s.	manet
	lae s.	låve
	rislaslede s.	slede for persontransport
	støtting s.	to små sleder med kjetting imellom
	tåge (høy) v.	rive høy ut av låven
D	dråge s.	trekkbar mengde med ved
	hatter s.	mygg og knott (flertall)
	sine (opp) v.	tørke inn (om jur)
	skot s.	smågnager
	titing s.	snøspurv
	vedskår s.	vedskjul, vedsjå
S	áhkkábiddu s.	blekksprut
	škirrá s.	tangloppe
K	hirra s.	tangloppe
	huiski s.	skjell
	kiiski s.	småkryp, biller

HÅNDVERK

Vi løfter på samme måte hatten for den kvinnelige mangesysleren, som dreiv både jordbruk og håndverk og hadde gubben på fiske.

- N **bitte (buinning)** *v.* strikke, som i *Ho batt buinning i hele går*
- boinning** *s.* strikketøy
- buinning** *s.* strikketøy
- buinningsstikker** *s.* strikkepinner
- sennatråd** *s.* sennatråd
- tøve** *v.* tove
- D **maksle** *v.* jobbe, streve
- S **duodji** *s.* håndverk
- guobat** *s.* ull-lesta
- K **kangas** *s.* stoff, vadmél
- huopatossut** *s.* feltstøvler

Når det gjelder **ima** så er det flere språklige varianter som er i bruk:

- ima** *s.* skinn-nål
- äimä** *s.* kvensk nål
- áibmi** *s.* samisk nål
- æjme** *s.* skinn-nål som kanskje er litt av hvert

STERKE ORD OG UTTRYKK

Dette kapittelet kan inneholde ord og uttrykk som kan virke støtende på enkelte. Dessverre er ikke vår språklige arv alltid like politisk korrekt. Vi anmoder på det sterkeste om at man utviser hensyn og sosial forstand ved bruk av disse ordene.

- N** **affe** *v.* skite
deit/det/dæt *s.* kvinnebryst/ pupper, for eksempel *Ho sprang så dætan rista* eller *Reivungen patta dæt og sovna*
- dorva** *s.* kvinnelig understell
gorrfinn *s.* svært nedsettende om reindriftsamt
- goisa** *s.* kvinnelig understell
Hinmannen *s.* Satan el. Gammel-Erik
humpe *v.* ha sex
kleime *v.* krafse (seksuelt)
kutnjalukt *s.* pissluk
njålke *s.* mannlig framstell
sjura/skjura *s.* kvinnelig understell
skortsju *s.* kvinnelig understell
tjone *v.* kline, med ulik grad av intensivitet
- D** **gørpe** *v.* rape
nævagøpe *s.* en fjert i hånda blåst mot en person som er overlegen

- S **bahtaráigi** s. rævhøl
gea mu bahtaráiggi! se meg i rævhølet!
gužžat *v.* pisse
skurču s. kløft, juv, avgrunn, også brukt
i overført betydning
- K **kusihoppu** s. pissetrengt
kyrpä s. mannlig framstell
paskahoppu s. skitanød
perkele s. Fanden sjøl
pirun perkele s. s***ns jæ**1
vittu s. kvinnelig understell
vittuhajju s. dårlig lukt, se artikkelen over
katto sie vitthuun! se meg i understellet!

KVENSKE ORDTAK

Vi har vært så heldige å få flere kvenske ordtak på våre ordjaktskafeer. Et forsøk på oversettelse er gitt.

Ei ole hoppu muulloin ko sonsaran pyynnissä 'man har dårlig tid kun når man prøver å fange lopper'. Muligens en oppfordring om å ta det mer med ro.

Draaga jaaraa ympäri vaaraa 'trekke væren rundt fjellet'. Denne kan kanskje passe inn i sammenhenger hvor man føler at man jobber i motvind.

Kiitos niin suuri ko hevonen, mutta ei juuri niin karvanen 'en takk stor som en hest, men ikke fullt så hårete'. En humoristisk og utbredt kvensk måte å uttrykke takknemlighet på.

Niitä on monenlaisia hulluja. Siihen päälle vielä jänkähulluja 'det finnes mange typer gale. Og der-til også myr-gale'. Myr-gale kan være en henvisning til galskapen som inntreffer i multetida.

Aamuruska, merimiehen tuska 'morgengrød er sjømannens nød', en måte å omtale værtegn.

Kato, lappalainen lentää 'se, samene flyr'. Dette er trolig en sarkastisk måte å uttrykke sin overraskelse på.

FORKORTELSER

I dette heftet er følgende forkortelser brukt:

N	norske ord
D	dølaord
S	samiske ord
K	kvenske/finske ord
<i>a.</i>	adjektiv
<i>interj.</i>	interjeksjon
<i>s.</i>	substantiv
<i>s./a.</i>	substantiv, også brukt som adjektiv
<i>v.</i>	verb

UTTALEREGLER

Av plassmangel kan vi ikke redegjøre utdypende for samiske uttalerregler her. Vi har her kun tatt for oss spesielle konsonanter.

C c	som i uttalen av det norske ordet <i>vits</i>
Č č	som i uttalen av det norske ordet <i>sketsj</i>
Z z	nesten som uttalen av det norske ordet <i>adsprede</i>
Ž ž	som i uttalen av det engelske ordet <i>gentleman</i>
Š š	som i uttalen av det norske ordet <i>sjø</i>
Ð ð	som i uttalen av det engelske ordet <i>father</i>
Ŋ ŋ	både som i norsk <i>mange</i> og som i nord-norsk <i>mainn</i>

*De kvenske/finske ordene er skrevet med finsk rettskrivning. Dette betyr at alle ordene skal uttales nettopp slik de skrives. Merk at to like bokstaver betyr at lyden er lang. Der man på norsk skriver for eksempel navnet *Eva* med én e-bokstav, skrives den på finsk med to, *Eeva*, selv om lengden på lyden er like lang i begge språk.*

O	uttales som /å/, som i uttalen av de norske ordene <i>måse</i> og <i>morgen</i>
U	uttales som /o/, som i uttalen av de norske ordene <i>bok</i> og <i>bukk</i>
Y	uttales som /u/, som i uttalen av de norske ordene <i>buse</i> og <i>buss</i>
Ä	uttales som /æ/
Ö	uttales som /ø/

ISBN 978-82-998673-0-6